

جیسل کلاسرا اعلامیہ

سرائیکی لوک سانجھ

24 اکتوبر 2026

1. سرائیکی سَرُوپ سُنجانِ داسپنا

کئی ڈہاکے پیلھوں ساڈے وڈکیں آپٹے وسیب تے وسوں کیتے ہک خواب ڈٹھیا تے اونداناں سرائیکی رکھیا۔ تڈاں کنیں اساں سرائیکی وسیب وچ چار چدھاروں میلے ٹھیلے، کانفرنساں، گالھ مہاڑتے ریلیاں دے روپ وچ لٹھے تھیندے ہئیں۔ تاں جو اوں خواب کوں ہر ویلھے ننواں زویا لیتی رکھوں۔ اج اساں جیسل کلاسرا وچ اوں ویلھے لٹھے ہئیں جڈاں اوپرے تے ڈاڈھے لوک اوں خواب داناں نقشہ تے رنگ روپ وٹاؤں چاہندن۔

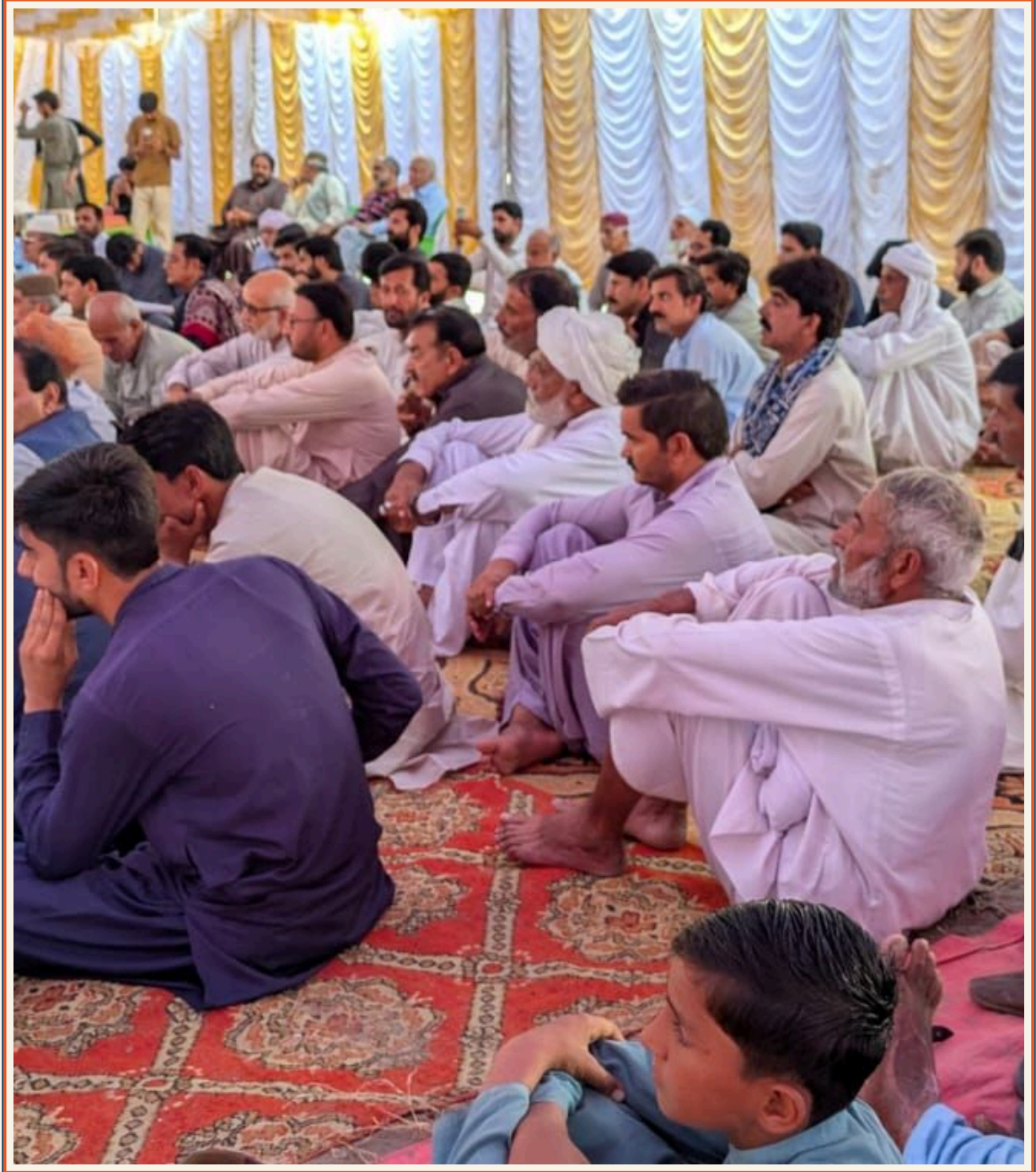

او ساڈے وسیب تے وطن کوں "یونٹ" آکھن چاہندن، اینکوں ٹوٹے پڑچھے کرن چاہندن۔ او آہدن
اے گورننس دا سوال ہے۔ او آہدن اجوکے صوبے وڈے رقبے دے ہن، سرکار بہوں پریں ہے۔ پر
ایں سمجھ دے ناں نال او ساڈے وطن وسیب وڈ، ٹوٹے ٹوٹے کرکئی انتظامی یونٹس بناوٹ چاہندن۔

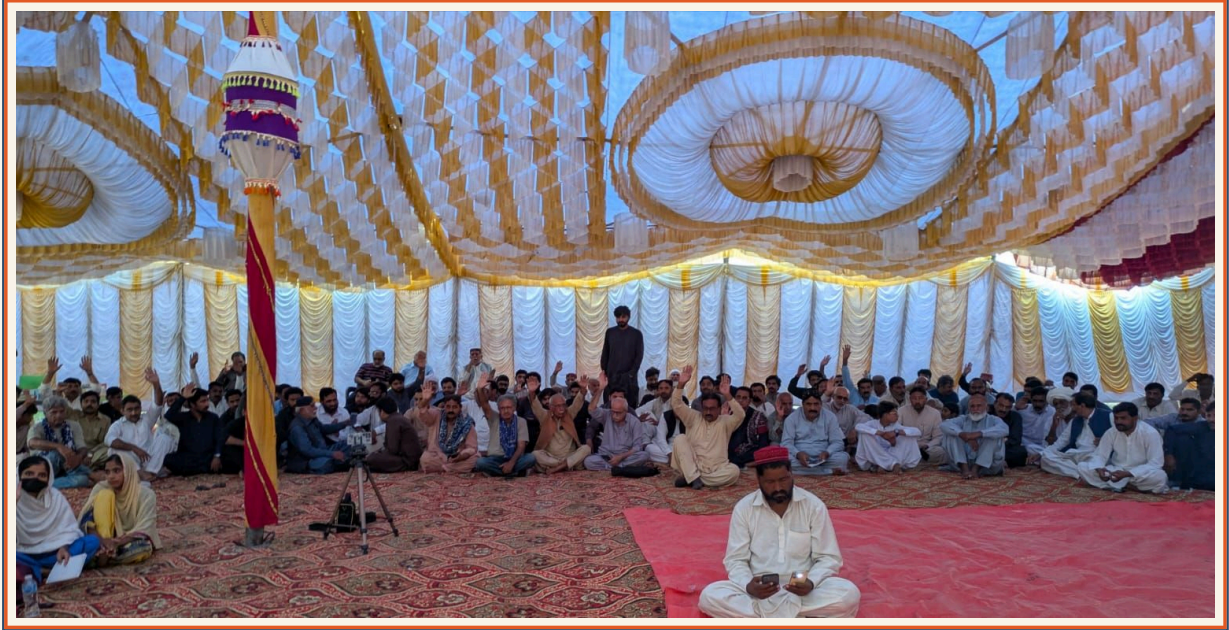

اساں چاڈے ہتیں اے "یونٹس" تے "گورننس" دی بولی کتھوں آئی ہے۔ ویہویں صدی دے چھیکڑ
کنیں، گورننس ورلڈ بینک، آئی ایم ایف تے انہیں دے سنگتی اداریاں دے پسندیدہ شہر ریہہ بگین۔
انہاں دانیو کالونیل ازم پنہیں کوں ہتھ وچ رکھن اتے انہیں دی لٹ مار تے متھاجی تے کھڑے۔
وڈھپ تے متھاجی دے سوال "گڈ تے بیڈ گورننس" دے سوال بن گئیں۔ بھونیں تے دریاویں،
جنگلیں تے چراگاہیں دا مالک کون ہے؟ کیندا راج تے اختیار ہے؟ اے سوال انتظام دا سوال بن
گئے۔ ریاست اے بولی انہاں عالمی اداریاں کنوں گیدھی، جیویں ایں توں پہلے کالونیل سٹیٹ دی
بولی گیدھی۔ آج انہیں ہک جیندے جاگدے سیاسی خطے کوں ہک دفتری فائل سمجھ گیدھے۔

چہڑے وسیب تے وطن کوں انتظامی یونٹ آکھ ڈتا ونجے، اوندا اتہاس نک نہیں ویندا، چھڑی انکار دی
بولی ویج ویندی ہے۔ اساں اتھاں اپنے وستیں قصبیں دے نیڑے کوئی نکا جیہاں دفتر منگن نہیں آئے۔
اساں اتھاں اے آکھن آئے ہیں جو اساں کون ہیں؟ اساں اے گالھ پیلھوں وی کئی وار آکھی ہے تے
وت ہک وار ول ریکارڈ تے آنن چاہندے ہئیں۔

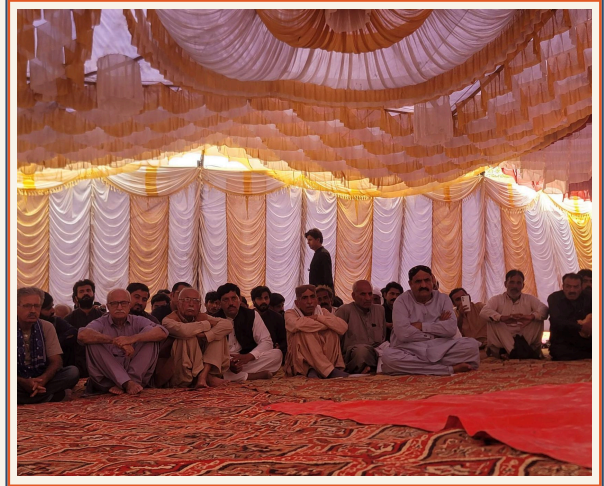
2. اساں اپٹاناں تے آپنی سُنجانِ آپ رَکھی

ہے اسا کوں کیا آہدن، این نال اے طے نہیں تھیندا جو اساں کوں ہیں۔ اساں آپ طے کریسوں جو
اساں کوں ہیں۔ اساں تخت لہور دا ڈکھن کانتی۔ اساں سندھ دریا دی وچالی وسوں ہنیں۔ "جنوبی
پنجاب" اسا کوں تخت لہور کنوں ڈیکھ کنیں آکھیا ویندے جیویں اساں کہیں ہتے دے نقشے دا چھیکڑی پاند
ہووں۔ سرایتیکی وسیب این دھرتی کوں اندروں ناں ڈیندے۔

سرائیکی وسیب پہلے دھرتی تے وسوں وسیب ہے، شبد پچھوں ہے۔ سندھ تے اوندے نال رلدے دریا ایں وسیب وچوں و ہندن۔ نال دریاواں روہ، راوا، روہی، تھل تے دایان ہن۔ ایتھوں دی بھوئیں ساکوں آن ڈتا۔ انہاں چرگا ہاں ساڈا مال پالیا۔ انہاں بیلیاں ساڈے گھر اُسارے۔ انہاں پٹناں ساڈا و پار چلایا۔ ساڈی بولی ایں دھرتی دی ساری جیا جوں اپنے اندروں رکھدی ہے۔ پانی جتیں مٹی وچوں لنگھدے، اونداسو ادے رنگ نال گھن آندے۔ 1960 دے دہاکے توں ساڈے لکھاریاں، شاعراں تے ثقافتی تنظیمیں اوں بولی کوں کٹھاکیتا جینکوں کڈاھیں ملتانی، ڈیرہ والی، ریاستی تے بے کئی ناں ڈتے ویندے ہئیں۔ اے ساڈا سروپ سرائیکی بٹی۔ 1981 وچ پاکستان دی مردم شماری سرائیکی کوں ہک وکھری بولی گنیا۔ اچ وی اینکوں انج پنج بولی نیا گنیا ویندے۔ اساں دھرتی، بولی یا لوک نہیں گھڑے۔ جیہڑا کجھ پہلے توں موجود ہا، اساں اوں سبھ کوں ہک سیاسی ناں ڈتا، اوندی سیاسی جان سنجان بٹائی۔

3. نقشہ ازلی کاتنی

ساڈی تاریخ پنجاب دے ڈکھن ہووٹ نال نیں پچھڑدی تے اُسر دی۔ پنجاب دا اجوکا نقشہ بٹن توں بہوؤں پہلے ملتان ہک راج، ہک صوبہ تے ہک علاقائی مرکز ہا۔ مغلاں دے ویلھے اے ہک وکھرا صوبہ ہا۔ اُچ وچلے ویلھے ودیا تے راج پاٹ دا دھرا ریہے۔ 1818ء وچ رنجیت سنگھ ملتان تاراج کیتا۔ 1849ء وچ اینکوں اپنی تڈ تے مزاحمت دے پچھوں سزا کیتے برٹش پنجاب وچ شامل کر زبرستی رلا ڈتا گیا۔ پنجاب دا نقشہ ایتلا ہی پراٹا ہے، ایں توں ودھ نیں۔ ڈڈھپ تے زور زبرستی نال چھکیا ہو یا اے نقشہ ایتھاس، دھرتی تے وسوں وسیب دے اُلٹ ہے تے سرانیکی لوک اینکوں نیں منیندے۔

ايس توں پيلھوں ڈو واری ریاست لوکاں کوں یونٹ بٹاؤن دی کوشش کیتی۔ ون یونٹ سندھ، بلوچستان، پختونخوا، پنجاب تے ریاست بہاولپور کوں قومی سمجھتی دے ناں تے ہک انتظامی یونٹ وچ غائب کر ڈتا گیا۔ اونا کام تھیا۔ ضیا مارشل لا ویلھے انصاری کمیشن ایجھے نکلے صوبے تجویز کیتے جنہاں دا بولی یا تاریخ نال کوئی واسطہ نہی۔ او وی ناکام تھیا۔ پنجابی حکمرانیں اے سمجھیا جو کہیں قوم کوں انتظام دے ناں نال مٹایا ونج سنگدے۔ ڈوہیں غلط ہن۔ اجوکی تجویز وی اوں قومی ڈڈھپ تے جبردی سوچ وچوں نکھتی ہوئی ہے۔ اے وی اونویں ناکام تھسی۔

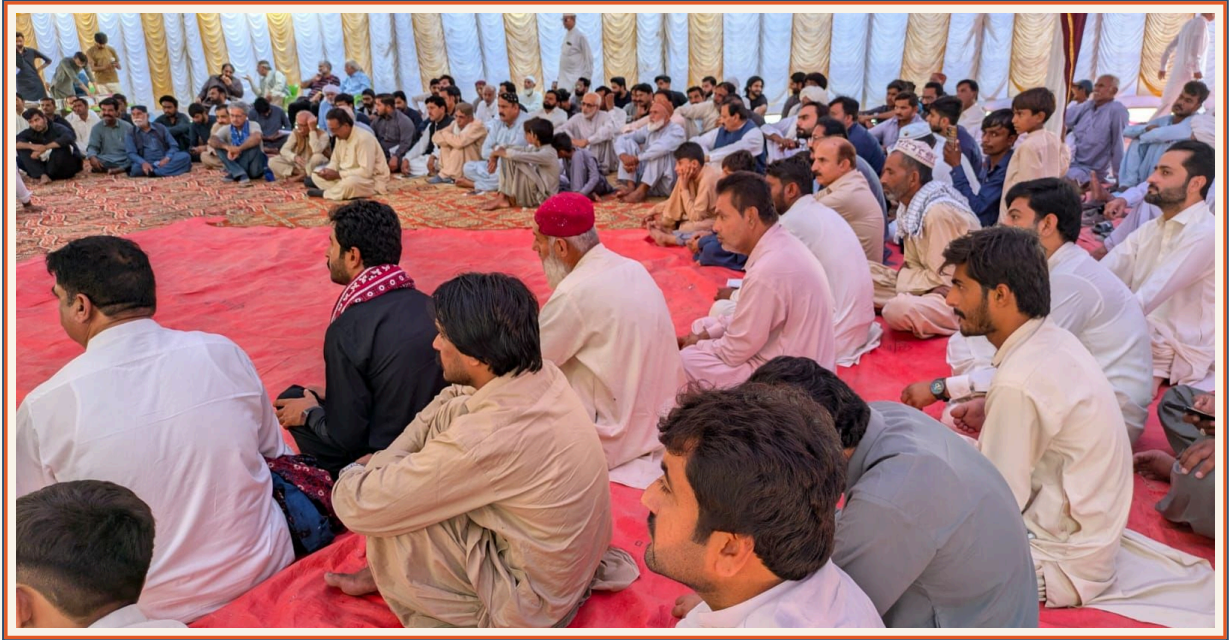
ايس کیتے اساں سرانیکی زبان، وسیب تے وسوں تے ٹھہرے صوبہ دی بحالی دی ڳالھ کریندے ہن، ونڈ دی نہیں۔ اساں کوئی پراڻا نقشہ واپس نہیں منگدے۔ اساں ایں چٹے کوڑ کوں رد کریندے ہن جو پنجاب اپنیاں اجوکیاں حداں وچ ہمیشہ ہک قدرتی سیاسی کمیونٹی ریہے۔ سرانیکی وسیب دی سیاسی سُنجان اجوکے پنجابی بندوبست توں پراڻی ہے۔ اساں ایں خطے کیتے سیاسی سُنجان تے اپنئے راج دی بحالی منگدے ہن جینکوں لہور دے مرکز والے پنجاب وچ کئی تے لاڈتا گیا ہے۔

4. اے ریکارڈ تے ہے،

او آہدن سرانیکلی سوال اچ کل وافیشن ہے۔ ریکارڈ کجھ بیا ڈسیندے۔

1981 وچ پاکستان دی مردم شماری سرانیکلی کون ہک وکھری ہولی نیا۔ 2023ء دی مردم شماری وچ سرانیکلی ڈوکروڑ آسی لکھ گئے گنن جیڑھے پاکستان دی کل آبادی 12 فیصد بڈن۔ اے سبھ ریکارڈ تے ہے۔

3 مئی 2012 کوں قومی اسمبلی پنجاب وچ ننویں صوبے کیتے قرارداد منظور کیتی۔ 9 مئی 2012 کوں پنجاب اسمبلی ڈو قراردادیں منظور کیتیاں، ہک بہاولپور تے جنوبی پنجاب کیتے، تے ہک چھڑا جنوبی پنجاب صوبے کیتے۔ اے ریکارڈ تے ہے۔

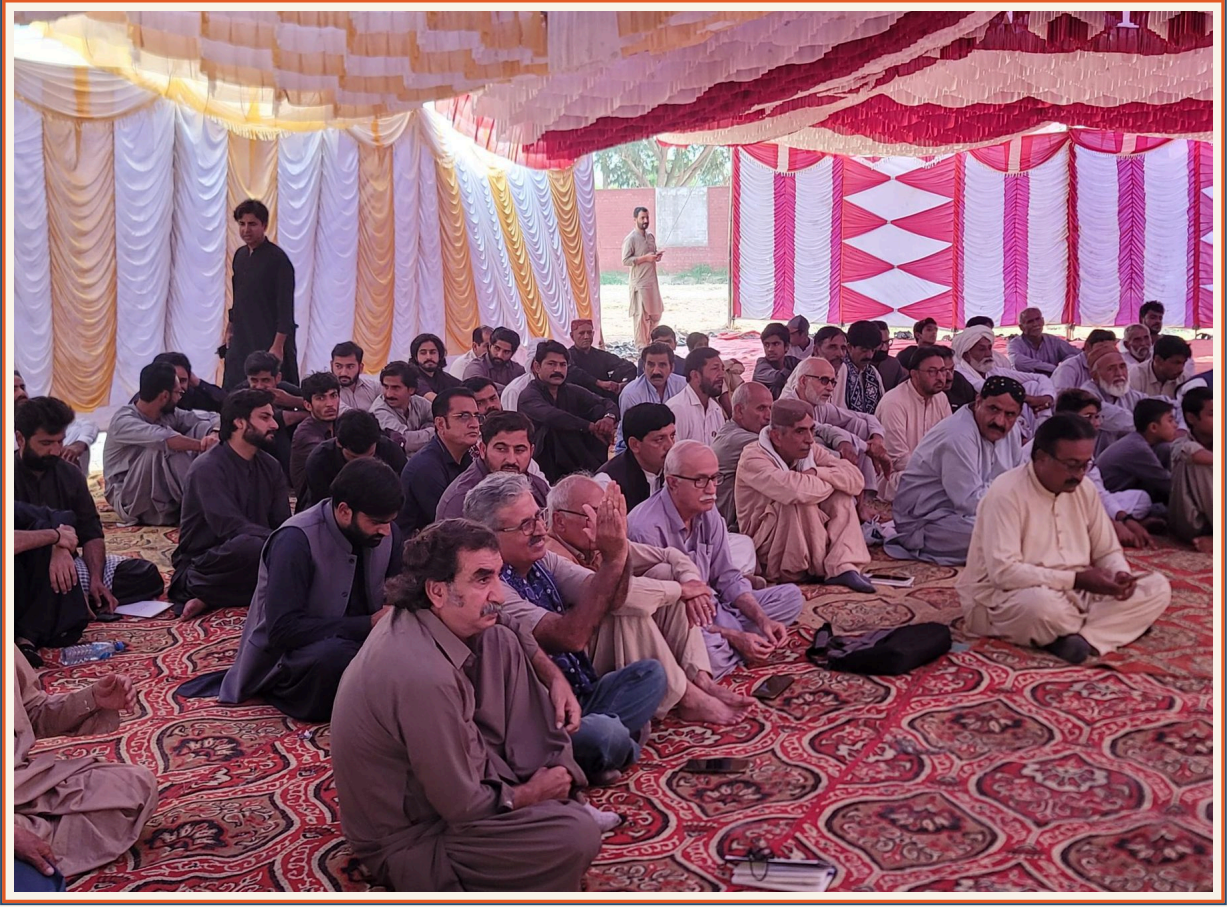
16 اگست 2012 کوں بارہ ممبراں دانلٹی پارٹی پارلیمانی کمیشن بنایا گیا جتیں 27 جنوری 2013 کوں ملتان، بہاولپور تے ڈیرہ غازی خان ڈویژناں تے بھکرتے میانوالی ضلعیاں تے مشتمل بہاولپور جنوبی پنجاب صوبے دی سفارش کیتی۔ 6 مارچ 2013 کوں ایس صوبے کیتے سینیٹ نیچ آئینی ترمیمی بل منظور کیتا۔ پنجاب دی پارٹی، نوٹن لیگ ووٹ دابائیکاٹ کیتا۔ اے بل کڈاہیں قومی اسمبلی تیں نہ اُپڑیا۔ اے ریکارڈ تے ہے۔

2019 وچ ہر وڈی پارٹی ایس سوال تے اپنی مہر لائی۔ مسلم لیگ (ن) 29 جنوری کوں قومی اسمبلی وچ ڈو صوبیاں دا بل پیش کیتا تے 23 اپریل کوں اوں بل کوں ول جیندا کیتا۔ پیپلز پارٹی 4 مئی 2019 کوں سینیٹ دے اپنا 2013 آلے آئینی بل ول پیش کیتا۔ تحریک انصاف 14 مئی کوں اپنا آنج بل پیش کیتا۔ 18 جنوری 2022 کوں مسلم لیگ (ن) اپنا بل سینیٹ وچ پیش کیتا۔ اے سارے آئینی ترمیمی بلز پارلیمنٹ دے قانون تے انصاف دیاں قائمہ کمیٹیاں اگوں پٹین۔ اے ریکارڈ تے ہے۔

تیرہ سال۔ ترے پارٹیاں۔ ہک بل پچھوں بیا بل۔ وفاق ول ول نیا جو سرائیکی ہک تانگھی صوبہ ہے۔
وفاق ساڈی آنج پیج ہوند کوں منے پر کیتا کجھ نہیں۔

5. آساں گئے ویندے ہنیں، پر ساکوں ڈتا کجھ نئیں ویندا

جڈاں پنجاب اپنی آبادی، زمین، محنت، فصلاں تے ووٹ گنڈے تاں آساں گئے ویندے ہنیں۔ جڈاں پیسہ، ادارے تے اختیار وںڈیندن تاں وںڈت آساں غائب تھی ویندے ہنیں۔ آساں ایں کوں مالی نوآبادیات آہدے ہنیں۔

2026 توں 2027 دے پنجاب دے ترقیاتی بجٹ وچ 752 ارب روپے وچوں چھڑا 76 ارب روپے سرائیکی وسیب دے پندرانہ ضلعیاں تیں ریکارڈ تے بلدن۔ کلھے لہور کو لہوں 113 ارب روپے ہن۔ ہک شہر کوں ساڈھے وطن وسیب دے چوڈاں ضلعیاں توں ودھ ڈتا ویندے۔ لہور آساں گئے۔ لہور آساں ڈیندا کجھ نئیں۔ موجودہ این ایف سی فارمولے موجب، جے سرائیکی وسیب وفاق وچ ہک انج صوبہ ہوندا تاں اوند ا حصہ لگ بھگ 1597 ارب روپے بڈے۔ انج صوبہ آساں وفاق وچ جائز آئینی حقدار ہیندے۔

این۔ ایف۔ سی وچ اساڈا حصہ نہ هووٹ ہک وڈا وانج ہے۔ پراٹا تے ڈونگھا وانج بھونیس تے قضے دا ہے۔ پیلھوں 1880 دے ڈہاکے وچ سدھنائی، ول سٹیج ویلی پراجیکٹ تے اگوس تھل کینال تے گریٹر تھل کینال۔ اچ تھل تے چولستان وچ کارپوریٹ فارمنگ۔ ہک سو چالی سال توں ساڈھی بھونیس، ساڈے پانی تے ساڈے پیلے بنیں تے پنجابی آبادکاری جاری ساری ہے۔ اے ظلم ڈھول وچیندیں دھوم دھڑکے نال نیں آندا۔ اے ہولی ہولی ماروانگ ہے۔ اے کینسر دے روپ وچ آندے۔ اے ساڈے وطن و سب دے پتراں دھیاں دی مزدوری کیتے پردیس در بدر تھیوں دے روپ وچ آندے۔

صوبہ اے گالھ وٹا ڈیندے۔ اے سرائیکی و سب کوں اپنی اسمبلی ڈیندے۔ اے اونکو اپنی نویکلی سرکار ڈیندے۔ اے ساکوں وفاق وچ آپنی جائز جاہ ڈیندے۔ ول خوشحالی او شے بن ویندی ہے چیندا فیصلہ و سب دے اندر تھی سبکسی۔

6. اساں اے متھندے ہئیں

جو ساڈی سیاست ترقی دے چلدڑ کیپٹلزم تے کالونیئل ازم دے ماڈل وچوں حصے دی منگ کانتی، جیں ساڈی دھرتی تے وسوں واسیں دی اکثریت کوں برباد کیتا۔ تھل تے روہی دیاں زمیناں ناجائز الاٹ کرن کیتے خالی نہیں پیاں۔ ساڈے دریا چھڑاپائی دا حصہ کانتی۔ ساڈیاں چراگاہاں تے پیلے خوشحالی دی راہ وچ ڈک نہیں پر اوندی بنیاد ہن۔ ایں کیتے اساں اعلان کریندے ہئیں جو اساں جیہڑا صوبہ منگدے ہئیں، او یںجھا ہووٹا چاہیدے۔

- ♦ اوں صوبے وچ طاقت دی بُن بٹیا د لوک، وستیّاں تے وسیب ہوسی نہ جو اساں لہور وانگ کوئی ننواں تخت چاہندے ہئیں۔
- ♦ اوں صوبے وچ سرائیکی وسیب دی پولی سرکاری پولی ہوسی تے نال نال ایندے وچ ہر ہئی پولی کوں وی آدر ڈتا ویسی۔ ساریاں پولیاں، نکلیاں یا وڈیاں ہکو سنواں آدر رکھدن۔
- ♦ اوں صوبے وچ تریختیں کوں برابر حیثیت تے برابر موقعے ڈتے ویسن۔ اساں اُنہاں تے تھتے ہر قسمی ڈڈھپ کوں رد کریندے ہئیں۔
- ♦ ایں صوبے وچ پاٹی، بھوئیں تے روزی دے وسیلیاں کوں سانجھے جیوٹ تے نسلاں وچکار انصاف دے سوال کوں سمجھٹا تے ٹھہا وٹا ہوسی۔ سہاکوں او خوشحالی چاہیدی اے جیندے سچ کہیں ہک دے ستوکھ کیتے نہیں دا اُجاڑا نہ تھیوے۔ ایتجھنیں خوشحالی جیڑھی ساڈے دریا، چراگاہاں تے پیلے تباہ نہ کرے۔ اے سرائیکی وسیب کوں سرمایے دی لٹ دا ہک پیا میدان نہ بٹاوے۔

اساں سرائیکی وسیب کیتے نویکلی سنجائے تے راج پاٹ منگدے ہئیں پر نال اے وی منیندیں ہئیں جو بنہیں صوبیں دی ونڈ دے سوال کوں اُتھوں دے لوکیں دی مرضی اتے آئینی، پارلیمانی طریقے نال طے کیتا ونجے۔ آئین تے پارلیمنٹ کنیں اُتوں ایجھا کوئی کم ایں وفاق کوں پٹا ہولا کر یسی تے ایندے مُکاوٹ دا حیلہ بنسی۔

وفاق

سرائیکی صوبے دی منگ علیحدگی دی منگ نیں۔ اے انتظامی یونٹاں دی گہتری ودھاوٹ کائیں نیں۔
اے منگ ہے جو پاکستان سرائیکیں سمیت سبھی تاریخی قوماں منے جیندے نال سچے معنی وچ وفاق بن
سکے۔ جیہڑا وفاق اپنے وکھرپ کوں مٹیندے، اوندی رکھ اوکھی تھی ویندی ہے۔ جیڑھا وفاق قویں دی
تاریخی ہوند تے برابری کوں میندے، اوندی سبھ لوک منوت کریندن۔

اساں، سرائیکی وسیب دیاں دھیاں تے پتر، وچلیے سندھو دے دھرتی دے لوک، جیہڑے کڈاہیں وادی
سندھ دی تہذیب دادل ہاسے تے اچ ایس ملک دادل ہیں، اپنے وڈیریاں دے رکھنے ناں اتے خواب
کوں ننواں کریندے ہئیں۔ اساں تاریخ وچوں کہیں ڈڈھپ تے جبر تے اُسرے انتظام نال نیں
مٹائے وچ سگدے۔ اساں گٹے ویسوں۔ اساں سٹے ویسوں۔ اساں منے ویسوں۔

اساں کامیاب تھیسوں، ہولیں ہولیں رُردے سبھے اوکھے لانگھے ٹیسوں، آپٹے پنڈھ تے منزل تے دھیان
رکھندیں ہونئیں۔

سرائیکی لوک سانجھ

جیسل کلاسرا اعلامیہ ۰۲۴ اکتوبر ۲۰۲۶

